

...Кады чурттап, тиилеп чор бис, эш Ленин!

(В. Маяковский)

Ю. КИОНЗЕГЕШ

ОДАГ

Кестелдек кезектерин түшүрүргө Шедиргенди чабырааштар оттан дойду,
Хө дег кара дээрке бөлөш чиде берип,
Шейдем куткан аякче-даа дүжүп турган.

Одагыда Саян саны өзгөп келген,
Артыш, чойган чукуст чидан тынып турган,
Аңнап чоран тараачын оол чуртталгазын
Ол хун анаа Ульяноваа хөөрөп берген.

Дошкун-хажыр демиселге чаалап алып,
Долуг салгаш колдуп албас аас-кеайж
Делегейге мандырынга тараачын оол,
Тейлей-тейлей дандып чиде, бүзүрөнгөн.

Шуш хем инаар, каракгыда оруун дилеп,
Шуаурткыйнып, Улуг-Хемче агып чыккан,
Одаг чортуу чабышталып улам чырааш,
Оттуг доннун хааламын тутчу берген.

Оортан бээр алдан шаа чыл эртен-даа бол,
Тараачындык санын жакан шаа ол оор,
Тайлы бербөөн, чык хар хөмгөж эжур шааптаан,
Октябрьнык хады дам-дам хөрлөзөткөн.

И. Суудаковтун «Чер дугайында чугаа» деп чуруу.

М. КЕНИН-ЛОПСАН.

Ийи чадыр

Адам-өгөм бурун шагдан чурту чоран
Ак-Хем бажы калбак эзим шыргайында—
Жокалшан сарыг диттар дооразында
Хөөчүн ачы ачам туткан чадыр бар-ийн.

Халымын каяк шалбаанын дувуне дээр
Барагтадыр суун соруп каанда бөзүн
Дөңгөңктер ада-биле бадыр чыдар
Төнүп болбас кара суглуг чер-ле болгай.

Хааптар дээрке, хаала-даа чок шак ол чадыр
Кара чаштан караам уунга кестүп бээр-дир...
Ырак черге—Разливье база чордум.
Ында бөдүн чадыр барын база көрдүм.

Артында-даа, мурунундан-даа топтап көрдүм,
Ачам туткан чадырындамалгач тогул,
Арат кийи тайга кезип, олча хайым,
Аңнап хонар чадыры дег, чадыржыкка

Улуг кижи база чурттап чоран-дыр деп
Улам хандыр билеп турдум. Бүзүредим.
Ыңчал-даа шак ол дөрүн шынаа черден
Тамгырда туман дуглаан Шогжан бажын
Дангаар артен ачам үнгөш, аңнап чорда,
Ыңчаларда-да Ленин көргөш, тазаан дег-даа,
Өзү көргөш чарымын кылар чатыртамчы
Салым-чоудун чодалк төшкө саазын салгам,
Өртөмчөйгө төртүтүнгөйи тунура-даа,
Чаяп бижбөн черип бо-дур! Кожа тур мен,
Хөрөөнериди тыва черде боттанганым
Херчи бооп көрүп чор мен, улуг бажы!

Ленин — пролетар революциянын улуг башкысы. Ол дээрке бисти куш-ажылга амак, камналгалыг, арым, бөдүүн болурунга өрөдип турар эне бедик моральдык кижизи-дир. Ленин кеззе мөңгөдө өлүм чок!

ХО ШИ МИН, Вьетнам Демократтыг Республикасынын Президентизи.

Бис ырактан, Польша Улус Республикадан келген бис. Улуг Ленин канчаар чурттап чоранан көрүп улуг ааскежини болдурус. Киж төрөгөтенин улуг генин Владимир Ильич Ленинни чурттап, кижизиттин болгаш канчалык бажыгып келгени бажынын улуг сонуургал-биле көрдүс. Ленинни ады бистиң чуректеринске мөңгө чурттаар. Хөй он-он чылдар эртсе-даа Ленинни ады оон соруу кирген чогаалдыкы куш-ажылчы чылдарында ышкаш күштүг адаттынар болгаш сагындырар. Совет Эвилелинни Коммунисттиг партиянын улуг үндөзлекчиниге, киж төрөгөтенин бүгү ажалчы чоннарын эң дээр өңүнүгө болгаш башкына алдар!

БӨЛҮК ЭШТЕР АТ САЛГАН.

В. И. Ленин дугайында аалчыларның демделелдери

Владимир Ильичнин чурттап турган бажынын чуректе улуг хайнышкын-биле барып көрдүм. Ленинизмин чаа урогун алдым. Оон характерини кижизин, аммыралга бөдүүн болгаш ээдек биче сеткилдн, оон ажалга ынаа болгаш чурумуу мени кайтаткан. Ленинге болгаш оон улуг үлелеринге база катеп четирдим.

ЭДОАРДО ОНОФРИО, Италиянык коммунисттиг партиянын секретариатынын кечкигү.

Улуг Ленин болза, бүгү делегейин ажалчы чоннарын эң амак баштыкчысы болур. Оон революстуг ажал-чорудугазы бистин чуртүвуска социализм дээр демиселге кылат аныктарын соруу кирер үндөзүн турган-даа, болуп арттар-даа. Бистер ам ССРЭ-де чүгө Совет Эвилелинни эртемни болгаш техниказын өөренип турар эвес, харын Ленинни улуг чогаалдарын база өөренип турар бис.

ФАН ТЯНЬ-ЦИ, ЧЭНЬ У, ЧЖО ЦЯНЬ-МИН, ЧЖАО ШАО-ЦИ—Москванык Курене Университетинин кыдат аспирантылары.

Өргүн чоннук хамык күжүн оттурарда

Өргүн чоннук хамык күжүн оттурарда Октябрьнын күштүг чанымы хөфок турган. Эрге часыг адамыс дег, бисче көргөш, Эктивиске Ленин хоун салып турду.

Сактып четпес ырак өбүн чырыткылаан, Чайыннамып херелденген кара шондан Чуртувустун, бөдүвустүг салым-чоудун Шунтузуун-на ол-ла доран көрүп каан бис.

Шыршмаалар карактардан арманга дег, Шынап чаа шаг туман өттүр чырып кедди. Өл-шых дүшкөн эзим кежир чорумалды өске черге улуг далай кый деп турду.

Улуг күзөл бедистерге кый деп турда, Ужар чүгөр ыңчаар тыттып келир болгай... Ырак шагын дүмбейнге бышкан күзөл Ыңчаарда-ла, бүтпей-дир деп билеп каан бис.

Очулгазы А. Бегзинни.

Горкиге В. И. Ленинниң тараачынар-биле чугалаажып олурары.

Улуг башкы

Одум кыдым долгандыр-ла көрүмзе көөр
Оон өске октаргай мээ дүн дег чорду.
Бөгүн мензе кара дугаар бүргөг дүн чок,
Бөмбүрөктин кыры шушту кааң хун болган.
Орус не доруктурган буанын оол
Оттуг чурек—чонга херел, мерген угаан—
Ленин мээң узуумга улуг башкы,
Ийи караам чырыктым, дыңнаар кулаам.

Торгу кылган хостуг шевер кыдат кыстан
Тода болгаш күштүг ырын дидчап тур мен.
Ленин мээң узуумга улуг башкы,
Ийи караам чырыктым, дыңнаар кулаам.

Араб чурта хостага дөш хрештерниң
Ады-дуна күштүг ырын дыңнап тур мен.
Ленин мээң узуумга улуг башкы,
Ийи караам чырыктым, дыңнаар кулаам.

Ай хаан кызын кудалаар дөң маадыр эвес,
Анаа диди чаалап салган айны көрдүм,
Ленин мээң узуумга улуг башкы,
Ийи караам чырыктым, дыңнаар кулаам.

Чоргаар күштүг Эвенсиини чырымы көргөш,
Шобаннарын аадаргазын көрүп тур мен,
Ленин мээң узуумга улуг башкы,
Ийи караам чырыктым, дыңнаар кулаам.

С. САРЫГ-ООЛ

ЛЕНИННИН БОДУН КӨРҮП ЧУРУУР ДЭЭШ РАССКАЗ

Чайга дүште анык чуркучу Шумилинни редакциядан телефоннаш, бир херек дугайында чугалаажып алыры-биле маалаа чедип кез көр дээр.

«Салгыларын сонгаларында кызыл пестер-биле хоолалган каан Ленинни чуркутарын делегейде болгаш чер бола-ганда-ла «Шуку Коммунист Интернационал делегерин» дээр бижигелер каракка илдес. Шумилин сонгаларына көрүшкән, тыркан чуркуттар Ленинни дүрү-хевирин хажынышкан чокка канчуг шын дамчыдып турар боор, ыңчал-даа чуркуу кижини шыраымын озаа чүүлдерин, шимчээшкенин амдыралчы бадалыи оон-лаа нарнын-биле шылаңдыт-тин болур ийик, ыңчангаж кажан-бир Ленинни бодун көрүп тура чурван болза эки-дир кылдыр болагылап чоран.

«Эгерде баарга Шумилинге мынчан чугалаан:

З. И. Агурун «В. И. Ленин» деп скульптуразы.

— Силерге мындагы даалга бээр болду тур оёс. Коминтернанык конгрессинге даштык төлөөлөр чыгып кээ турар. Куш-ажыл Ордузунче чоруптунар, олар анаа бөгүн чыгып келирлер. Төлөөлөриң бис-рөзени чүрүп эскелер, Чөпшөөрэр би-

лер бээр?
—Че, мындыр-дыр.
— А дээрта конгрессин ажиттыяры-гына баары-биле силерге эрттирилге бээр бис, камды-даа төлөөнү чүрүп болур силер, бэр эвес Ленинни көрүп катышыра...
— Ленинге? — деп Шумилин дүргөни-биле үзе киреш, салым-чо мээң күзө-лүмүн мынчаар ботландыр чүвө-дир аа деп хенертен болаш хүдүмүрүп каан.
— Ийе харын, бир эвс арта болу бер-зе, биске Ленинни чүрү бернер.
—Че, мындыр-дыр, — деп, чуркучу база катеп чугалаан.
Шумилин трамвай-биле Куш-ажыл Ордузунче хөдүкүг кончур чоруп болгаш, ажык соңга оттур кый бир черде Ленинни чүрүп көрүп кааш-ла, чүвенин элден-ти дүгүшүкүмүн база катеп кайтап бол-догылаш, Ленинни бодун көрүп чуррурум черде чик, албадал чок, дигир амды-ралчы болур эвесе кылдыр боду тодал-гайы-биле бодоп чоран.

Кандыг саазынарны ап алырын, кандыг карандаштар херектинин база оон соонда чүрүп алган чуррууну эзуугар кандыг портретти чүрүп алырын чуркучу шийтирилеп алган.
Дартаздында эртен биледн карманзан алгаш, Шумилин конгрессин ажитты-нарныче далажып чорупкан, ыңчаарга ол анаа челе бээр, Урикий аттыг Ордууну залы шуут долу болган.
Журналистер олурар индир дужуңда ложага Шумилин олут тып алган. Оортан тыртылымде санадаларыны көксүзү аажок. Шумилин саазынарын ажиткаш, чурруу-рунга белеткени берген.

Хеп-хенертен ыт-шымзы үнгөн соонда, бүгү чүвени димиттин-биле хөмө алды-шан, адыш чаксаашкын куттулуп эгел-де олуртарже көргүзүп, Ыңчал-даа мыла ким-даа чок. Оон ол залче көрө каанкаш, хенертен туткан саазынарны салымкаш адыш чаксап үнгөн.

Бүгү залды өттүр, азы-бүрү аймак мөөн төлөөлөриң мурунда, мырныдай оон боду-че, Ленин базып кел чоран... Ленин президумде олуттарга челе берген бол-гаш адыш чаксаан бейрала улумчалып турда ол көзүбөс болган.
Оон Ленин кестүп келген өйдө залдым бүгү эжиктери ажиттылып келген, ыңчангаж залдым адамы-даа, үстүкү-даа катарычыне канчаар-даа аажок улуг-улуг кызыл чекетер киригилеп келген. Чекетер холлар дамчып чоруп берген... Залды эргилдирип кайтатылаш, чокта чаа-ла оон башкылары турган... ийи чуркучууну Шумилин ырак эвесе чуруп каан. Олар олуттарга шагда-ла олургандай, а Шумилин ам-даа турбушаан. Сакты чоруп-

калгаш, ол саазынарын көдүрүп ап, карандажып септир алган.
База-ла хеп-хенертен, шимзын соксай бергенде, Ленинни ол көрүп каап-тыр, ол дээрке санадалар арам-биле аажок дүргө кылганга кел чоран. Улуг Ленинни ол доран көрбөн, а көрө тыткып каан соонда, база катеп адыш чаксап, оон баар-ла чүрүп кел чоран оруун дозуп эгелден. Ленин бир-ле кижин-биле тергеле-ки келеш, хоңуду-лаа хүдүмүрүрүш-шан, олче холун сунган. Ол кижин Ленин-ге уктуштур туруп келеш, далаш чок тарачын кижини чү-бөр маажым аяны-биле, тыртынганыг хүдүкү чуркумун улам мекендешикен. Олар бот-боттарыне улам экипишаан чугалаажып чоранаран, чүге дээрже байырлагыч адыш чаксаашкыны улам өзүп, кижилер оларны дыйгы дээрбектедилер долгангылап келген.
— Ол дээрке, грузин коммунист Миха Цхикая-дыр, — дээр чуганын Шумилин дыңнап каан. Ленин-биле кады ол Швецарияга чурттап турган кижидир.
Кижилер улам сырды дээрбектедилер долгангы келеш, а Ленин эжинин холун дыңдыды тудуп кааш, алдырар аргажок мөөн чонуну арам-биле барык-ла чүт-күп чорупкан.
Шумилин оон базым бүрүзүн хайгаар-тып турган. Ол сактырга, мынды узуу эвс, кампатай кижини шимчээшкенин кончур чугула озаа чүүлдерин эскери-нип четтигилеп, ол шимчээшкенини карандаш-биле саазынары дужуруп алканын шагда-ла көргөнгөз берген.
Ленин президумун олуттарында бургаш, кезек кады челе берген, оон база катеп кестүп келген соонда, карманнанда саазын уштуп алгаш улус эрттер черде эргилге оон олуртканын Шумилин көрүп каан. Ол дээрке кончур дүргөн, эсет чок болгаш бөдүн байдал-биле болган. ыңчангаж чурруурун оон дээр аяны ма-наар-даа, болдур-даа аргажок. Оон ко-жазында чуркучуларын шагда-ла чүрүп эгелденин Шумилин эскерип каан. Кижин карандашкы салааларында дыңдыды тулупкан, ыңчал-даа Ленинден каракта-рын мартпаан.
Ленинни улуг, анаа эвс, карак чывеш дээр аразында угаанга артып калыр бажы эки кестүп орган. Ленин саазынни дисконини кырынга салып алгаш, номучу-шан, мынар аажок донга берген. Оон х-ваанын делгеси, оон бажы, чырытка-данчак сарым-сарым дуктери, моңдурукка дээр турар оон чүкүзүү Ленинни бүгү-де өвүр-хевиринде мылалып кестүп турар. Төгүден азы амгы үеден билдингир кан-дыр-бир өвүр-хевир-биле Ленинни чурку-чү дөмөлээр болгаш, ыңчал-даа Ленин кымын-даа катептас бооп-тур...

Шумилин ам-на карандажы-биле саазы-гына чүрүп эгелден. Чыгык, чымчак, суйбай турар шыйгы-биле Ленинни бажынын хевирин ол чүрүп тыртып алгаш, көрүп келирге, Ленин шагда-ла чок бол-ган.
2.
Ленин илеткел кылар дээр индирге база катеп үнүп келирге Шумилин оон ба-за катеп көрүп каан.
Өөрүшкүдүг, үзүлбөс адыш чаксаашкы-нын Ленинни уткаан... Ол саазынарын үр-ле ашкылап турган. Оон, холун бедик көдүрүп келеш, динмирер турган чоңу соксалары-биле чагылаан... Оон хенертен шыгын уштуп эгелдеш... көргүсөн... ол-ла да дуздалгас. Ыңчаар орта Ленин база-ла саазынарын көргүлөп, ашкылап, шаа төнө берген чүвө дег адыш чаксаашканын шимчээ, ыңчаар турган.
Ленин чугалап эгелден.
Болалды дамчыдып турар шимчээшкени-нин Ленинни Шумилин көрүп каан.
Чуркучу харын-на оон чуркукка шылчиде-рини болдоп чоран.
Ленинни сөстери биле шимчээшкени-нин бүрүп дүгүлү турары чуркучуну кайтаткан. Чуганын утка-шынарын аяны-ны-биле оон бүгү мага-боду дамчыдып турар...
Ленин бижип алган чүдүгүчү үрүлчү көрүп каап, хөй чургагаларны адагылап турган, ыңчал-даа, ол бүгүгүн ол биче-даа када мынаргай профессор дег кыл-дыр кылбай, удуштуң сеткили хаара ту-дуп турар трибуң болуп, кезээде артып каап турган. Оон мытыр үнүндө могаг чок, оон дылы—чидиг бөдүүн, оон чугаа-ларын—чымчак, ол чамдыкта ер деп үн-ге тыртылып турар, ол чорук оон чугаа-зын дынакыгыга амдыралга чокшунула-тышаан, оон сөстери улам-на кижизип шынар киирип турар.
Ол чуганын чыгыс-даа үнүн хөй эр-тирбес деп шак мындыг сеткил-биле Шумилин чүрүп кирипкен. Ленинни шала көдүрүп алган бажы, оон суунуп алган холун, оон оргазынын дорт, күштүг, э-глн алган сыман, шынар, бурунгаар ут-ланган хөзөн саазында ол шыйып орган. Бир чуранын холуп каапкыш, өскээр-даа чүрүп бээр, бирде Ленинни арнын, бир-де холун... мындыг эвс ышкаш кылдыр чурруттар болган. Таарымчалыг болганын катептэн, таарышпайн барганын элпн... адалтың өсөүлүч мээң салып алган сорул-ган бичи-даа чокушувалай турар-дыр дээрзин ол коргуушкун-биле эскерип каан.
Ол башкыларыне көргөн. Оларнын би-рөөн, долгаймык, чурван чүвенин ба-лааш-биле баалап олурган... өскезн... чү-руруун соксаткаш, Ленинни дыңнааш ол-урупкан.
Шумилинге хенертен Ленинни чугаа-зын доозуптар өбүн албай бар-дыр мен, а саазымынга чыгыс-даа бодун хевирлг-

чүрүлгө чок апар-дыр деп бодол коргун-чүт апарган. Олурган черинден туруп чо-рууп... кууду баткаш, оортан Ленин артык болгаш бедик көстүр черге туруп алган. Ыңчал-даа оортан дигир Ленинни чү-рүккө кинога тырканар... үлгүсү, ыңчан-гаш оларын чырыкты оттары каракты со-гуртары чивеңдеди келир болган... Шуми-лин индирги өске талазынга барган... Чок, баштайгы турган чери эң дээр бол-ган, ыңчангаж дүргө-не, дүргөн өлчө катеп эрч херек.
Шумилинни олудун эзелтеден бооп-тур-ол турар ужурга таарышкан. Ол туруп алгаш, Ленинни бүгү бодун ол хеп-хенер-түп көрүп каан... Шумилин база катеп чү-рүп эгелден. Орта мурунку бүгү-ле белет-кедди, өөренигин сөздөрү биле келгис-тир: суйбай турган көрбөй өйдүктүрүп турган кылганыг элдэртигелер, база Ленинни аянарны, бажынын шимчээшкенин, шыраынын демдектери бот-бот-тарынга немешпишаан, каттышпашкан, шынга чок өвүр—дигир Ленин болуп, бү-дүн холбалыгы чуркучул чуркуу шыл-чип эгелден. Чуркучу ам саазыныдан хо-рулбайн, дүргөн, шууду-биле чүрүп тур-ган.
Залды долдур улуг шимзын динмирер берген. Чуркучу көрүп келген. Холуну хенертен шимчээшкени-биле саазынарын чымп алгаш, Ленин индирден чинги-биле чүгүрүп чоруп барган.
Шумилин саазынарын хаапкан.

Хурал доозулган соонда сырды чоран мөөн төлөөлөриң аразында, Горкий-биле кады Ленин Ордудан үнүп чорупкан.
«Чондук агымы-биле чоруп орган Ленин биле Горкий орду эжинин чааларына кээп долгай бергенер... Горкийниң чү-лүп каан, хунге ак-көк болуп кылдып турар бажы ырактан кестүп турган... Ленин оон шала куду депкиште, бөргү чок, оон мурунда турган.
Шумилин оон-биле кожа, ужуру болза ол ам чүрүп ужуруду, Ыңчал-даа чон иткелжиң турар. Ол боду-даа шимчээр бодалга: хүнүгү болур Ленинниң чанынга ол кире чок турбаан...
Чыккалган чон шимчеп чорупкан: акы-думанын хөвөрүнче бар чытканы ол.
Ленин конгрессин төлөөлөриңни муру-нунда чоруп орган. Кижилер—даштыкы-лар, орустар, улуг-даа, биче-даа кижилер оон-биле кожа үрүлчү каттырып чор-улар. Ленин дээрге, бир кижин-биле чуга-лажып дооскаш, өске-даа кижилер-биле чугалаажып эгелей бээр...
Шумилин саазынарын аждыдыкан. Чу-руп алганында дөмөйни демде чугаажок бар... Ол дугайында Ленин боду чүрү чугаалаар ири?
Ол Ленинге чокушуптал челе берген.
«Владимир Ильич, бо чуркуту өлөр чүрү деп көөр силер?—деп ол чугалаан.
Шумилинге Ленин шымыраш кылдыр көрөш, оон саазынарын аждыдыкан

туткаш, эзип кээп, саазынче көргүлөн. Оон саазынарын идиктеш, ер» деп үнге илдыртып айттырган:
— Силерниң бодуңарга тааржыр-дыр бе?
— Чок, мыңчал-даа дөмөйлөжир чүүл бар ышкаш-тыр.
— Чүвү сөзлөр боор, мен—чуркучу эвс кижин болгай мен, — деп дүргөн чугаа-биле Ленин харылаан.
Ленинниң карактарыга баштак хевир кирип келеш, бажы шала аткаралды-лап, Шумилинче чүдүлүзүңүп имеви-шан, өске талазынче хая көрүп берген: оон-биле бир-ле кижин чугалаажы берген.
Шумилинни бирги, оон ийги оодугу же улус кызып үндүрүкөн... Чок, Ленинниң үнүндө-даа, оон шыраында-даа, чуркучу-нун дувуредикти дег чүвө болбас. Таары-мча чок чуркуту Ленинге көргүзүттер деп бодол оон бажыга канчар кирип кел-тенил? Ол дээрге чик бодол болган-дыр. Шумилин саазынарын аждыдыкыш, ол-ла доран хаапкан: чүрү мурындагы таарымча

КОНСТАНТИН ФЕДИН.

Агитаторларның область чөвүлел хуралы

Агитаторларның чөвүлел хуралында «Область агитаторларынын жыйыныгы» бадынына болгон ошундуктердин темалары дугайында СЭКП обкомунун пропаганда болгон агитация иштинин эрежелери эш Антипина иштелип кылган. 1957 чыда бистиян чуртууусу улууртуну, көдө ажил-агийнни, артем техникумуну болгон културанын бүгү-ле амыраларына улуг чедишкенини чеди алганын ол деметтээ.

Бо чедишкенини чеди амырыга агитаторлар биче эвес ролду ойланар. Илайтыя ССР-нин Дзюл Советини согудаларын болотелиндин үзүндө агитаторлардын асылы эвон өкшөдөн. Бистиян областьта 173 агитаторлар, 278 агитаторлар туртуугунан болгон 4869 агитаторлар ажилда турар. Агитаторларнын хей нуруу оларга даясы хундулу агылды ак-сетакилдиге күсели турарлар. Тес-Хем районун Ленин атты колхозунун агитатору эш Чидырык хей каарчыларынын ортууна ам 7 чыл агитатор болу ажилда турар. Ол хей-журларын ортуунга босодаларын доктал болгон бидишар кылдыр чоруулун, областын, районун, колхозун болгон ферманын мурунда турар согудаларын малчыларга тапшытыр турар. Таңы районун «Элетес» совхозта агитатор А. П. Николаев, Каз-Хем районун «Тилалек» колхозтун доотун кадарчы эш Г. П. Шешенин, Бай-Тайга районун «Мурнак» көдө ажил-агий артеклин хей бригаданын-бригадир эш Урба-Ишак хей колхоз бидиргеленин эки организаторлары, мурунчы агитаторларын хей-журтук болу. ССР-нин Дзюл Советини согудаларын үзүндө Улу-Хем районун «СЭКП-нин XX съездин» колхозунда партия организаторларнын (секретары эш Саргыт-оол), Бай-Тайга районун «Мурнак» колхозунда партия организаторларнын (секретары эш Биче-оол) агитаторларын эш ажилда турганар.

Индын болза-даа чамдык черлерде партия организаторлары болгон агитаторлар агитация ажилын кабы-бир кампанья: согудалар, чакы тармага амы куска дурт ажал амыншынын үзүндө чортуш, ол ажилдарнын тутуу эрте бөрте компани турар. Ол уелерде партия организаторлар агитаторларнын ажилын контролдуулаш, оларга чотуу дуалачынын көрсөтпей турарлар деп илетелче деметтээ.

Чамдык агитаторлар оларга дааскан хундулу хузелдени эрелти күселип, амыраларга чок көрүп турар. Чижээлөөргө, Каз-Хем районун «Совет Тыва», «Кызыл туу», «Бурунгар» колхозтарында чамдык агитаторлар боттарына бижылаан участоттарына эртен согудалар үзүндө чүге 1—2 катан берганар.

Политиян агитация ажилында пол четпес чүтү болза, ол ажилды амырала, бидиргеленин мурунда турар эрелчегин согудалардын хоорук чорууду турары болу. Хей-хей агитаторлар ажилы чонун хун-бурч согуурлар турары, амыралардын дык чугула айтыргаларында харын бербиин турарлар. Улу-Хем районун «УГА-нын 25 чымы» совхозта агитатор эш Пронжово ол совхозтун фермаларында болгон оларарында малдын ыштаталаштын байдыын амырдай бйлес турган, инчанган ош чорууду турар агитация ажилы дөштөг эвес.

СЭКП обкомунун пропаганда болгон агитация иштинин эрежелери эш Антипина) ажилдарынын хоорайнын бидиргелеринде болгон албан черлеринде, чурткалык чонун ортуунда агитаторлардын ажилын өрөөнин бербес, агитаторларга барбай, а партия чымыншынын четканында өрөдиде чылы эгелен турда болгон түндөл көчкөлдөр доотун турда чыл иштиде чүге ийи катан айтырыл, түндөлөр неген турар деп эш Поляков шүтүчүзөн.

амыралаан хоорук болу турар деп чылетелер.

Согудалар үзүндө чеди алганын массалар ортуунда политиян ажилын чедишкенини улам бижылармы, ол ажилды бедиш шыварын кылдыр доктал чорудары, областын мурунда турар ажил-агий болгон култура туртуушкунунун согудаларын боттандырыр дөш демиселе уландырыр партия организаторларын чугула согудалы болу.

Агитаторлар болгон пропаганда эрелчегин бидиргеленин бедиш, материалдарын кампа амыры, үндүрүп турар продукциянын шыварын бедиш болгон бур-гезин чигелери, транспорт-дуд болгон харызанын ажилын эки-жидери, културалык совет садыг, ажилчы чонунун калык чагай амыралы чурта-талгазы дөш ишкан шак ындыг чугула айтыргаларга улуг кичөгөит сазды журут.

Совет кижилерин чамдык көзөңгүн индерелинде капиталдын артынчыларына, ылангыт шакынга, хоорун чорукка бидиргелери чорукка, арагалар болгон эске-да амыралыг үзүндөгиге улуг демисел агитаторларнын ажил чорудулазына чугула чери эжелер журут.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Совет кижилерин чамдык көзөңгүн индерелинде капиталдын артынчыларына, ылангыт шакынга, хоорун чорукка бидиргелери чорукка, арагалар болгон эске-да амыралыг үзүндөгиге улуг демисел агитаторларнын ажил чорудулазына чугула чери эжелер журут.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Илетелче талазы-биле санал шүтүчүлөрд казгарган.

Ленин аттыг колхоз мурунда болгаш ам

1. 1947 чыл. Чамы. Бүрэн. Мерген-Ужу хурду. Босе артарган бидиргелин алган, тарга тарып турганар. Ажил-биле чугааларга, ошундук тармага дээр болгон. Ош ша анданарымы, 20 ша арган агитаторлар, чашгыр 2 машиналарым, чамдык үрелик терелге кижилерин ажилда турарын көргө биче чалаарачык турган. Арган агитатор ош черин ужуга кам улаа дыштаным чораш чедер амы анданым улуг чадам бурун турган-даа аар. Анданым тутан кижин көргө, агитатор чик болу дөш анданым ол-бо ишчедин, хоондамын чаар, агитаторлар-даа кочуур.

Ошундук чам агитаторлар артарган чашар үрелин база чок турган. Ичанган олар бурун долу калкан агитатор черин алдыгар, үрелин чашайын хоорук илирттен каап турганар. Ишти аштын организаторлар арга база чок турган. Хлеб бижиртып чинир даган камак чок, соганша состан чинир арбай-да, чинге-тарга-да барык бурут. Ичанган чакы амы кылдыр үде кижилер бозалаан иштеринин сүтү-биле аргалашын турганар. Ол үе база берге турган. Ичтын үрүкү чаттын, мурунда чамын кадыштын, кузунуна долу кагыштын болганымдан чонун биче-бача орнуварда тармак хол тутпес болган, кыш берге болганымдан мал база артыган. Шак ол чамын Каз-Хемдин Ажык, Бүрэн чову колхозтарын эзелен.

Ичанган кижилер боттарынын эки туралы-биле колхозтарын кагыштын, агитаторлар чинир үде бугуруншашын, бергелер-биле демисел турганар. У. Енак, С. Садып, П. Балган-оол, С. Мижал-оол болгон эске-да кижилер туртуу болгон кайгамчык шындамкынын көрсөткөнү. У. Енак колхозтун даргазы. Ол бүгү аргаларын тып, чонун ажилче организаторлар, боту-биле ажилды эч харысагалыг үрелин турар, бир эгер-денди адзы ишкан шыын ажилда турган.

— Бистия партия организаторларында 70 коммунистер бар. Олар колхоз бидиргелениде ак-сетакилдиге ажилда, социализм чарыштын организаторлары болуп турарлар — деп, Каз-Хем районун «Бурунгар» колхозунда партия организаторларнын секретары эш Сундук чугаалан. Бо чамын колхоз төүгө 20 ажил лекциялар чоттуттунган, малчыларга, тулгуларга, хөү ажилдарларында босодаларын үртүкү чорудуп турар бис. Ам колхоз чамын тармага мык белектелген алган. Ичанган партия организаторларнын бүгү организаторлар массалык-политиян ажилын чакы тармаган чедишкенин чорударына чагыргалан.

— Сүт саалдазынын талазы-биле организаторларын чедишкенин күселир дөш бистиян фермастын агитаторлары күселишкенин ажилда турарлар — деп Бий-Хем районун «Кызыл тарахчы» колхозунун СБ-нын агитатор эш Ануфриева чугаалан. Босодаларын болгон согунар, журналдар номчулазын коллективтер мурунда турар планын согудалар-биле колбаштырын турар бис. Сүт саалдазынын талазы-биле Гуран фермазы областа эң дээр болуп турар, бо талазы-биле агитаторлар улуг ролду ойнал, чүге босодалар, сурталчылар эвес, харын социализм чарыштын бидиргелери организаторлар болуп турарлар. Бистия фермазы Какасынын Аскиски районунун «Ильичин» чагыргалары көдө ажил-агий артеклин сүт-баран фермазы-биле чаржип турар бис. Оларга бис чораш бис, бистиян олар база чораштар. Оларын эки дуржулагын бистер ажилда турар бис, олар бистиян база ажилда турар— деп эш Ануфриева чугаалан.

Каз-Хем районун Бок-Тей көдө Советини даргазы эш Донмур-оол ес алган. «Совет Тыва» колхозта партия организаторлар агитатор ажилын кампанья хейрил чорудуп турар деп деметтээ. Согудалар үзүндө колхозта 12 лекциялар, 10 концерттер, эвон хей босодалар болгулаан. Согудалар организатор эрелче. Согудалар эрелче, а агитатор-массалык ажил дык шакын берген. Массалык-политиян ажилын кошкаткан чорук колхозчуларын күш-ажыл сагыла-чурмуна таарымча чок саалдарын база чедирип турар. Арагалар, хуанган чорук түгөлдүр таварылгалар бар.

Каз-Хем районун Бок-Тей көдө Советини даргазы эш Донмур-оол ес алган. «Совет Тыва» колхозта партия организаторлар агитатор ажилын кампанья хейрил чорудуп турар деп деметтээ. Согудалар үзүндө колхозта 12 лекциялар, 10 концерттер, эвон хей босодалар болгулаан. Согудалар организатор эрелче. Согудалар эрелче, а агитатор-массалык ажил дык шакын берген. Массалык-политиян ажилын кошкаткан чорук колхозчуларын күш-ажыл сагыла-чурмуна таарымча чок саалдарын база чедирип турар. Арагалар, хуанган чорук түгөлдүр таварылгалар бар.

Полития-массалыг ажилда лекция пропаганда улуг чери эзелен турар. Индын түрбже политиян болгон артем билиглер неггердинин талазы-биле иштиде лекцияларын чүге орус дылга чотадыр, колхозче лекторларын чүге орус дыл кыргыч лекциялар кылдыр-биле чорудуп турар. Ичанга бистия колхозчуларымы тыва улус болган ол лекцияларын билейн эртел турар— деп эш Донмур-оол чугаалан.

Чөвүлел хуралга райкомарнын аппаратынын эске-да ажилдарлары, агитаторлар, агитаторларын удурутчулары, санал берип чүге чугааланынар. Ажилчы чонун ортуунда агитатор-массалыг ажилын экижидеринче уландан докталды чөвүлел хурал хүлөп алган.

Ичанган партия организаторларында 70 коммунистер бар. Олар колхоз бидиргелениде ак-сетакилдиге ажилда, социализм чарыштын организаторлары болуп турарлар — деп, Каз-Хем районун «Бурунгар» колхозунда партия организаторларнын секретары эш Сундук чугаалан. Бо чамын колхоз төүгө 20 ажил лекциялар чоттуттунган, малчыларга, тулгуларга, хөү ажилдарларында босодаларын үртүкү чорудуп турар бис. Ам колхоз чамын тармага мык белектелген алган. Ичанган партия организаторларнын бүгү организаторлар массалык-политиян ажилын чакы тармаган чедишкенин чорударына чагыргалан.

— Сүт саалдазынын талазы-биле организаторларын чедишкенин күселир дөш бистиян фермастын агитаторлары күселишкенин ажилда турарлар — деп Бий-Хем районун «Кызыл тарахчы» колхозунун СБ-нын агитатор эш Ануфриева чугаалан. Босодаларын болгон согунар, журналдар номчулазын коллективтер мурунда турар планын согудалар-биле колбаштырын турар бис. Сүт саалдазынын талазы-биле Гуран фермазы областа эң дээр болуп турар, бо талазы-биле агитаторлар улуг ролду ойнал, чүге босодалар, сурталчылар эвес, харын социализм чарыштын бидиргелери организаторлар болуп турарлар. Бистия фермазы Какасынын Аскиски районунун «Ильичин» чагыргалары көдө ажил-агий артеклин сүт-баран фермазы-биле чаржип турар бис. Оларга бис чораш бис, бистиян олар база чораштар. Оларын эки дуржулагын бистер ажилда турар бис, олар бистиян база ажилда турар— деп эш Ануфриева чугаалан.

Ичанган партия организаторларында 70 коммунистер бар. Олар колхоз бидиргелениде ак-сетакилдиге ажилда, социализм чарыштын организаторлары болуп турарлар — деп, Каз-Хем районун «Бурунгар» колхозунда партия организаторларнын секретары эш Сундук чугаалан. Бо чамын колхоз төүгө 20 ажил лекциялар чоттуттунган, малчыларга, тулгуларга, хөү ажилдарларында босодаларын үртүкү чорудуп турар бис. Ам колхоз чамын тармага мык белектелген алган. Ичанган партия организаторларнын бүгү организаторлар массалык-политиян ажилын чакы тармаган чедишкенин чорударына чагыргалан.

Тожу районун «Совет Тыва» колхозунун дуржулагын агитаторы Д. Эрестов эвон түрбженин талазы-биле бижылган ажил дуржулагын чамдык-на ажил күселир турар. 1957—1958 чылдарын амыр сезонунда ол 19077 рубль-дык үлүгү кургунга дужаган. Чуртка: Д. Эрестов.

Фото П. Гольдштейн.

Кижизидикчилерин семинары

Областын башкылар билин бидиргеленин уруулар саатарын эрелчегилеринин болгон кижизидикчилеринин 10 хонук семинарын организастаан. Уруулар саатарын кижизидикче ажилдын каарлар планын артын база чорударын дугайында, урууларын улуг-биче ажилын амы-биле өрөдидеги онзагай байдынын дугайында лекцияларын семинарларын кижизидикчилер улуг согуургалды динчкан.

Кижизидикчилерин семинарында билин урууларын саатарын-тигенга болгон културалык ажил-чагыла өрөдир, уруулар сады-биле алы-ленин харызанын бижылдыр дугайында темаларга лекциялар база болгон. Семинарларын динчакчылар боттарынын ажил дуржулагын база солукшкан.

Чыгычын кызыктуу кызыл кызыл

Тулун Мачышевич Төмүр-оол мал ажилында биченин эрелчегин ынак чораш. Таңы районо Державский аттыг колхозтун чыгычынды ол ам он чыл чедип турар. Бо арында карамакыл таварыга болбаан, ош каарган чыгы чыл садында менди болгон хүр кыштап ал келген.

Малын Төмүр-оол эне-баштай 1949 чылда 80 баш чыгы хүлөп алган турган, ам ош чыгымы 270 ажил турар. Бо арында төрөп колхозтун эвон эвес ажил агытарын өстүрүп берген. Чүгө бо чымын бонин анык 14 агытарын бөоринге шилин алган, күжү камын кыштагыдын турар.

Н. НАНЧЫР-ООЛ.

Интеллигентилерин район хуралы

СЭКП-нин Улу-Хем районунун интеллигентилерин районун интеллигентилерин хуралы болуп эртел. Ол хуралга агрономдар, зоотехниктер, кажи болгон мал ишчилери, көдө клубтар, кызыл булдунар, библиотекалар эрелчегилери, школар башкылары болгон эске-да чамдык албан черлеринин ажилдары кыргыч. Анза «Ажилчы чонунун коммунист кижизидикчилер совет интеллигентилерин ролун дугайында» илетел болган. Илетелди СЭКП районунун пропаганда болгон агитация иштинин эрелчегин эш Парфенов кылган.

Ажил-агий, култура туртуушкунун эрелчегин согудаларын шиптирлөөринге районун интеллигентилер улуг кижизидик болуп, ажилчы чонун ортуунга кижизидик болгон организатор ажилдарын чорудуп турарын илетел деметтээ. РОФСР-нин алдарыг эчкен Деревцова, зоотехник Ив, агроном Балыкулин, инженер Попутин, башкылар Бикума, Берникова, Чыма болгон оон-даа эске амы ажилды иштерин интеллигентилерин район хуралы деметтээ.

Боттарынын ошакан ажилын четпес

Нолхозчу малчынарда

Бай-Тайга районун «Найрал» көдө ажил-агий артеклин Эр-Хавак ферманын мурунчы саалчызы коммунист эш Х. Долгар артем чамын болуга бижылаан инек бургуудин 1214 литр сүтү саап, бирги чери эвон, колхоз баштаар черинин болгон партия эге организаторларын саалчылар арында шакыч кызыл туугул алган.

Саалчы Долгар 1958 чылда инек бургуудин 1300 литр сүтү саап амырын хүлөткен. Ол хүмүзгезин ажил-хорек кыргында боттандырып турар. Эртен чамын бо үде турганга денээрге ам оон бо чымы саап ап турар сүтү барык ийи катан көрдөп болгон төртүттин бизза буртун менди камаган ап турар.

С. ШИРАП.

Чоон-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунун хойжулары малдын чам тулун бүртү камаган ап турар. Бо чамын январдын апрелге 1-ге чедир төрөп 1083 хойлан 1086 хураганын, 916 өштүдөн 931 ажайн чидирг чокка камаган алганар.

Хойжуларын арында Дажы 270 хойлан 270 хураганын, Серема 256 хойдан 260 хураганын, Дамба 202 өштүдөн 208 ажайн алган.

С. СЕРИН-ООЛ.

Улу-Хем районун Ленин аттыг колхозунун дээр малдын чам тулуге улуг каража болуп турар. 18 каранда 1200 ажил хой, өштү көрөтүн. Оларын чам төүндөн 340 баш элген. Малдын чам тулурун өтүп турарын чамдаган инек колхозта мал ишчиле Деревцова, районун мал ишчиле Севостьянов-да, эки ишлетпей, анза-ла малчынар эвон, элген малды санал, акт тургууларына

күселип, хей-интинин амыралында ишпей чок каржип турар эштер интеллигентилерин арында берин хурал баа алышкан. Бо өрөдиде чамын ушкүлүдү өрөдиде шыварын Чагыт школыннын чамын класы (удуртуку башкы эш Монгуш) чүгө 20 хуу, адыг класы (удуртуку башкы эш Балдар-оол) чүгө 34 хуу күселин чорукту хуралдын кижизидикчилер чамын-биле шүтүчүзө.

Ол ишкан Ленин аттыг колхозта акушерка Эва Кара-оол, Балн-Балда «Хулу-Хавак» колхозта кижизидик Шабурова, «СЭКП-нин XX съездин» колхозунда зоотехник Долгар оларын ажилы харысалга чок чоруп хурал ишлеткен.

Боттарынын политиян билин бидиргелес, үртүкү арагалар чорукта хандыр, амыралды үгүлгелер кылдыр ишчилер районун интеллигентилерин арында берин санал берген эштер толаргай чижелерге шүтүчүлөп турган.

Хурал районун бүгү интеллигентилерине кыгытыр үндүргө. Хуралдын соонд массалыг ошонор болгон согу концерт болган.

С. ТЕЛГЕР-ООЛ.

Малдын чам тулурун улуг чораш чамдык малчынарнын харысалга чок болгон ак-сетакилдиге эвес ажилда турарын кампаар чидир. Хойку О. Чондан-оолун колхозундан 30 ажил баш хураган элген. Оларын интинден 20 кааркул хураганарын эвон билин сойбайн хон каанын элден. Хойку Малбай-оол болуун харысалга чогу-биле 16 баш шээр малды бөргө чидирткен. Ден-Теректе сүт-баран фермазынын кадарчымы Тун-оол үш бижылаан черге дотуруу өдүргө.

Шак мындыг харысалга чок кижилерин анза өрттөрбөс болгон мал ажилында тургуулаа чотуу. Н. ДОЖУНАЯ.

Каз-Хем районун «Тере-Хал» колхозунун багылар чери Балматык болгон Баргы деп черлерде малчынарга эмнеге пунктулар тургуурын мооң мурунда шиптирлөө турган. Ам Балматында эмнеге пункту ажилда кирген. Малчынар эш алыр дөш мрак колхоз төүгө шүдөчө апарганар.

Мооң мурунда мал араан болза малчынар база-ла колхоз төүгө чотуу кылдыр турган. Ам фермалар оран-сурат ветеринария пунктулары-биле кадартынган. Согунарнын, сеттүдөлерин почта дажмачылары малчынарга чедирип турар.

Малчынарга чурталга бажманыр болгон мал каажаары тукар тускай тулгуларын багылар чер тускайлан үндүргөн. Эш Барма бригадалар амыктарын 8 кижиле эвонду 500 баш хой ирер бир каажаан тулдуу доскан, ам ийн чурталга бажманын тулуп эгелен. Тулгулардын Баргыда эвонду эмнеге пункту турар бажманын тулдуу доотун турар.

С. ШОЖ.

Илетелчи ошундук малчыларын аттарын алаан. У. Енак, П. Балган-оол, И. Рукавицкин, Б. Бакаразова, И. Мелентьев, С. Чимби, С. Мышка, О. Чамы, В. Екимов дөш эскелерин-даа узун даярынн көргүлери-биле алап турда белем төмөс.

Ол хуралга областын көдө ажил-агий эрелчегилерин, СЭКП районундан болгон райкузусмонд, районун бүгү колхозчуларын болгон туус-чак кижилерин байрыг телеграммалар улаштыр-улаштыр көш турган.

Бо Ленин аттыг колхозтун амыралында чокта чак база бир улуг болушкунга эртелен. Ош бажжылар боттарынын ништи хуралына чыгыл келген, «Болхо» туртуугу улам инай элукер болгон машина-трактор станцияларын эге организаторлар дугайында СЭКП РК-нын февраль Пленумун докталын гишынган. Олар боттарынын ажил-агий бижылаанын чоргалар-биле деметтээ.

Колхоз ак эржеж чүтүлгө техниканы садып ал эгелен. МТС-ке ажилда турган механизаторлар И. Рукавицкин, М. Рукавицкин, Н. Бурес, И. Сасын олар Пленумун докталын ишн-биле детканыр.

— Бистер ам төрөп колхозууста бис, ош эржиде бис. Ам эң чугула согурамы— чакы тармаган чедишкенин эртериге болуу— деп механизаторлар чугаалашын турарлар.

«Ленинни туртуукамын коммунист партиянын ачмы-биле бай-ымалдыр чуртуп тур бис. Ленинни чамгаларын шиптирлөгү күселир бис. Коммунист партиянын улугтулагын-биле Лениннин туугуну ады-биле коммунисте бидиргелес болуп чедир бис. Чагыла, ош Ленинни Топ Командеини өртү чедирген бис» деп Ленин аттыг колхозтун кижизидикчилерин ам илай чыгы эстерге бо.

С. ТАМБА.

Каз-Хем район, Ленин аттыг колхоз.

К. Е. Ворошиловтун Варшава чеде бергени

ВАРШАВА. (СЭТА). ПУР-нун Бүгүн Чөвдөлүңүң чалаанын Бүгү айырады аян-чоруну кылым Польша Уауу Республикада чеде берген СССР-нүн Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошиловтун болган ону үдөн ажыдагы ПУР-нун найысалаы чаарты төртүнгөн Варшава апрель 17-де утсаан.

Польша найысалады байырадыгы шынчи кире берген турган. Будумчулары болган шөлдөрүн совет база польша күргө туктары-биле, «Эргим аалчы, польша угустуң өнүү Клемент Ефремович Ворошиловка чүрөктүн ханызыңдан инги байр чедешип түр бис!» «Социалисттик демократиялык чурттарынн бүтүбас чыгыс өнү быжыгып туро!» «Совет Эвилелинниң болган Польшаның улустарынн аразында мөңгө байырап делегация!» деп бижигтеринг транспарантылар-биле шимзөө болган.

Совет Эвилелинниң болган Польша Уауу Республиканың күргө туктары-биле аастаатынган Варшава кол вокзалга эш К. Е. Ворошиловту болган ону утсаан кижи-лерни уткууру-биле ПУР-нун Бүгүн Чөвдөлүңүң Даргазы А. Завадский, Польшаның Каттышкан ажылчын партиязынын Төп Комитетинин Бирга секретары В. Гомулка, Министрлер Чөвдөлүңүң Даргазы Ю. Пираниевич, ПНАП ТК-нин Политбюроузунн жеңигүнери С. Евриковский, И. Лоба-Совинский, Е. Моравский, Э. Олаб, ПНАП ТК-нин секретары Лайза база көй-нинтиң болган күргө-нүн өске-даа ажыдагылары чедиң келген. Варшавада Совет элчин чериниң дипломаттык составы, өске-даа чурттарынн Польшада дипломаттык төлө черлериниң жеңигүнери болган ажыдагычылар уткушкунга келген.

Эш К. Е. Ворошилов болган ону үдөн кижи-лер байырың кылаң аялгачынн ада-биле вагондан үнүп келгенер. А. Завадский, В. Гомулка, Ю. Пираниевич болган польша күргө-нүн өске-даа ажыдагычылары-биле олар байырагы хол тутчуң

мендешкен. Совет Эвилелинниң болган Польша Уауу Республиканың Бүгүн гини-лерни чагылыаң үнгөн. К. Е. Ворошилов биле А. Завадский хүндүлүг танымы-дын чысаалынын баары-биле эрткен. Оң соонда К. Е. Ворошилов болган өске-даа совет аалчылар министрлер-биле, дипломаттык корпусуң жеңигүнери-биле мөңдөшкөн.

Польша найысалады ажылчы чона-рынн митингиин болган вокзал кааны-нын шөлдөгү Варшава бүдүргүлелериниң болган тудууларынын муң-чун ажылчы-нары, студентилер болган аныктар чыгыаң. Оларынн холдарында туктар, кылаң транспарантылар. Совет аалчыларга болган Польша Уауу Республиканың улдурутукчуларыга тургалар дриг чектер өккөн тудускаң.

К. Е. Ворошилов, А. Завадский, В. Гомулка, Ю. Пираниевич, Е. А. Фурцева, К. Т. Мауэров болган өскелер-даа инди-ге үңүп келген. А. Завадский байыр чедешип чүве чугаалаан.

Оң соонда СССР-нүн Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилов чүве чугаалаан, ол өстүп келдиге чылаңганар димиттиг адыш чысаашкыны-биле болган «Бистик эргим аалчымыс болган польша улустуң өнүгү Ворошилов делгерини!» деп кылгылар-биле утсаан.

Оң соонда К. Е. Ворошилов болган ону үдөн кижи-лер, а ол мышаң польша күргө-нүн улдурутукчулары автомашиналарга олурупташ, совет аалчыларга турар кылдыр белеткен черге чорупканар. Польша найысалады хей сангыч чурттагычылар эш К. Е. Ворошиловка болган польша күргө-нүн улдурутукчуларынн вокзалдан хоорай чедиң оруң дургаар байыр чедешип турган. Олар К. Е. Ворошиловтуң, совет аалчыларынын алдары дөш, Польшаның болган Совет Эвилелинниң улустарынн аразында мөңгө болган бузубас байырадын алдары дөш йөрөдөр салып турганнар.

1958 чылдың Бүгү-делегей делгелгезиниң Брюссельде ажиттыңганы

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА-нын туснай морр.). 1958 чылдың Бүгү-делегей делгелгезиниң тускай ажыдышынын Брюссельде апрель 17-де болган, ол ажыдышында Бельгиянын премьер-министри Ван Ахкер, сенаттын даргазы Жиллон, депутаттар палатазынын даргазы Гюйсма, бельги чаалтың болган парламентиниң жеңигү-нери, Брюссельде элчин болган төлө чер-лериниң баштыннары, делгелгениң национал секцияларынын кол комиссарлары, салдыг-үлеттүр бөлүктөрүнн, хей-нинти-нин болган парламенттик төлөкчелери киришкен. Ажыдышкында Совет Эвилелиннн ССРЭ-ниң Бельгияда элчиси В. И. Авидов, совет секциянын кол комиссары Д. А. Рыжков, Бүгү-эвилелинн салдыг палатазынын президиумунн даргазы М. В. Нестеров болган оон-да өскелер тазалан турар.

Эргентиниң 10 шакта делгелгенин ажы-дарынн байырың асууларына Бельгия-нын хааны Бодуэн болган хаан өг-бү-лезиниң жеңигүнери келген. Чалаттырган аалчылар делгелгениң «Аудиториум» дээр концерт залына чыгыаң. Хааның болган делгелгенинн организаторларынн адышга байыр чедешиптезинн соонда премьер-министр Ван Ахкер доңчу чүве чугаалаан. Эртемниң болган техниканың кайгамчык уауу депшилегени, ялангыч-үлеттүр ажил-чорудуганынын өң-не яры-буру алдырыныга турп өрбөзөн революциянын орунн айткан аярулук энергияны ажыгыаңн айткан, Ван Ахкеринг мөдөгөзүн болза: Брюссель делгелгезиннн оруулазы — олар кижи төрөлгөтениң чаагай чорунга калды чүпү кылганн кижи-лерге салынды-рары база улустар аразына табынынн хандырар дөш бооттарынын күжениш-кинерин урдурутукчуларынн оларынн кылгы-рары болган бүгү-нинти чаагай чорук-туң үнер-лөүт—соңола депшилеген илги бээр болур.

Оң аңгыда делгелге болза кижи бүрү-зүңе болдуңуң жожаы-биле эл танышар, өң челишкениринн үнөлөп өөр арганы бээр болган улустарынн чокушалаарына база табынынн быжылаарына илги бээр деп ол чугаалаан.

Ближ төрөлгөтенин салым-чолун үрө-дөшкөзүнүн өң-не уауу болган чорукчугу

чепсектерлиг улустар авес, харын ажил-чорудугазы табың салым-сеткек-биле болган чер бөмбүрөөдө бүгү кижи-леринн аас-лежини көвүдөш деп күрөк-биле чоруттуңуң турар улустар башкарып болур дээрине Бельгия хаан бүзүредиг деп Ван Ахкер мөдөгөзөн. Бир авес делгелгеге белген бүгү кижи-лер кол болган өң-не сонгараттынмас орулга болза улустар-ны чокушалааштары, оларынн аразы-га бүзүржи чорукту катан тургузарын болган бүгү делегейге табынды быжы-лаары болуп турар деп чүвени мөдөрөп болган болза, бистик угузувучу бодуун кү-женишкенири дөш болуп байлаң шактан-тыгыр кылдыр санаар.

Бельгиянын экономика министери Мостан болган Брюссельдин даргазы Борема-нын чугааларынн соонда Бельгия-нын хааны Бодуэн 1958 чылдың Брюссельде Бүгү-делегей делгелгенин ажитты-ганын чарчаан. Оң соонда фаңфарларынн байырың аялгачынн ада-биле хаан Бельгиянын Төп делгелеге шөлдөгү үнүп келген. Ила чык доңган индиргерге хей сангыч аалчылар, делегей парламенттинн төлөкчелери олтурган. Делгелгеде кир-жиш турар он-он күрүнелеринн туктары часык чымыс салынга кишик турар. Фашисттик ажалдыкылар уауу делегей-лик илги табынынн чымдырында деп-сешип турган Бельгиянын улдураным-кын шимчөөшкенинин мааттары ботта-рыннн туктары-биле шөлдүң ортузунга чысаалынаң.

Хаан Бодуэн делгелгениң факелин кыл-сынкан. Бельгиянын шериг-агар күш-терин баштайгы бөлүк самолеттары «Б» деп үжүктү чүрүп көргүспүшпаң, дөржө чысаалынн белиң үн берген. Оларынн соо-биле бельги национал туктун кара, са-рык болган кызыл үш өңнөрин дөржө далаалымнаалдыр арттырышпаң, илги бөлүк самолеттар шуугуң үнгөн. Табынынн дөм-тө—көкө-бугалар дөржө белиң үнгөн. 1958 чылдың Бүгү-делегей делгелгенин ажиттыңган.

ССРЭ-ниң Бельгияда элчиси В. И. Авидов совет павильончө кирер экилик жо-жааны олура келишкен болган ону көрүп өгөлөрине хей сангыч аалчыларынн чааан.

Мурндагы гитлержи адмирал НАТО-да номандылаар дужаалда

БРЕРЛИН. (СЭТА). АДН агентлигиниң инхаттанганын Бүгү айрыга, барым-герман шериг-далай флөдунуң котр-ад-миралы Ротге апрель 15-тен өгөлөш Шлезвиг-Гольштейнде НАТО-нун шериг-лерин, оң иштиде даң ариамынн шериг кеселтерин командиалар дужаалды алат. Оң районда НАТО-нун шериглери

мурнунда даң офицерлерге чагырып турган.

Эртен үеде Ротге гитлержи шериг-далай флөдунуң вице-адмиралы дужаалды турган болган гитлержи үстүк орден шаяналды турган деп АДН агентлизи айткан.

Редакцияда ЧАГААЛАР

Техниканы ынчаар ажыглап болур бе?

Сут-Хөл районун «Алан маалдыр» колхозунда 6 автомашина бар, оларынн ажалга, чагаалааы кончуг багай, Арте-льдин баштаар чери автомашина башка-рып чоруур тускай шындыга бижик чок кижи-лерге хей-нинтинин чепсек-керекселли хүлдөй берип, ажалга, харыс-салга чогу-биле техниканы үрөп каар кижи-лерге кандыг-даа хемчегин көргүс-пейш турар.

Эртен чылдың октябрь айда колхозтун «ГАЗ-51» деп марканын машинасын чо-лаачылар өргези чок Балдар-оолга бжы-гылаан. Бир ай безин чептөөле Калды-оол машинасын үрөш, ажы-агый өргө-лө-чүн Бүдүштейниң бажынынн чананга тургузуп каан. Оң чагаалаалыч кыл-даа кичөөнөй салбаанын, ам үч маши-

наның чүгө кол раманы аркан. Чолаачы Сангыттын анаа-ла чоруп турган маши-назын колхозтун механиги эш Бауу сен-тээр чүве дөш моторун чапты өргөн, делдир эптөө хөдөлдиргерге ажалдаас бы-ган. Ол машинанын өскө херекселдерин чолаачылар база-ла үлөшп алганынар.

Колхозтун автомашиналарын чүгө чо-лаачылар авес, харын өскө туралаан ки-жи-лер башкарып, чамдыга хууда ажы-лын бүдүрүп ап турарлар.

Колхозта машина гаражы чок болуп тур-рар. Артедьин баштаар чери болган ре-визия комиссиясы нитинин өңү-көрө-нүзүнн чагаалаалычө кичөөнөй са-лыр ужураутгар.

М. ТАНГЫТ.

Баштаар черден көрөзө чогуур

Улут-Хем районун «Партиянын ХХ съездини» колхозта хүучу жеңигүнери боттарынын отчет туралына көдө салды өргөлөчү И. Макаличиниң багай ажы-лын демдөглөшпаш, ук салдыгыңн ажил-дин өжиждер талазы-биле тодаргай хем-чегин алдырны райо баштаар чериден өгөтөнер.

Оң бөр бир ай ажил турар. Садыгжы В. Макалич херекчелеринн сана-ола-лын үнөлөп көрбөй, оларынн шын шү-

гүмчүлелинге удуруланып, мөңи садыг өргөлөчүннн солгураан болгай сжжр дөш, магазинни чогуур үе-шагында ажалдашпай, чугула херекчелер башка-рып өжкөбөйш турар.

Райо баштаар чери (даргазы эш Лап-сков) Арыг-Бажы сурда магазинниң ажилын сегидер дугайында тодаргай хем-чегин кажан азыр ирг?

Т. КЫРГЫС.

Четпестерни чайладыр

Бай-Тайга районун Шуйда магазин өргөлөчү И. Фролова бараан саарылга-зынн планнарынн күсседин тургуз-тара-ла херекчелеринн негедө херекчелли до-лузү-биле хандырбай турар. Садыг аалчыларга өздөк авес, оларынн ба-раан өртөз төлөн ажазынын артынн чө-дир чандырып бербөс, а чамдык тавары-гада ийн катан төлдө бээр чоруктар кам

ула болугаан. Оң-биле чергелештир фермаларга салды үндүренин эш Фролова бо чылын чагыс-даа катан инхатта-ска-ваан. Харып-даа фермалардан өлгөн ко-лозчулар салды ажыдагып манса, сурда 2—3 конхугу эрттирип турарлар.

Сөөлү үеде магазинниң чаагың турар үеин көвүдөөң.

Ч. ХОМУШКУ.

Солуннар келбестөөн

Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» коло-зунуң колхозчулары област болган төл солуннарын ижи бүртүк чагыд алганы. Иччалаа-даа колхозчулар чагыткан со-луннарын чогуур ууссазында алабай ту-рарлар.

Бо чылдың январь айда бээр 4 поч-

талың солукшан. Оң уламыннан колхо-зчуларынн чагылаары бугалын, бургала-ларда болган зеноаларда ажалдап турар колхозчуларынн солуннарын бугадырар таварыла бөөп айда ийн, бир катан өк-көл турарлар.

М. КАНДАН.

Парлаттынмаан чагааларнын изи-биле

Бай-Тайга районун Сталин аттыг кол-хозунда ээлиң болган черлик иттарынн көвүдөш болган чамдык манга-даа, ичжге-даа халдап, ондакыч чоруктары болдура бөзүр «Шыйнын» көдө коррес-пондентийн эш Х. Бара-оол бажжөн. Редакциянын чоруткан материалына

Бай-Тайга райлүүсокумунн харымылаы болза, чүгө Сталин аттыг колхозта өскө, өскө-даа колхозтарда ээлиң болган чө-дөш иттар көвүдөөн турган. Ээлиң иттары-нын дапынын кылаң, черлик иттарың утуулар талазы-биле хемчег алдырн рай-лүүсокум районун шадга кидилинге бол-ган көдө Советтерге даскаң.

Мурнуу Вьетнамынн чону төрөөн чурттун каттыштырарын деткип турар

ХАНОИ. (СЭТА). Сайгон парламентинн инхаттанганын апрель турарын Бү-гү айрыга, Мурнуу Вьетнамынн өргө-чатыргаларына Вьетнамынн Демократтыг Республиказынын чалааның чоюктагы чаалазы Мурнуу Вьетнамынн чонунун ортузунда илги үнөлөп көрүүшкүңүң тыла-кан. Мурнуу болган сонгу талаарынн аразына таарымчаның харылааларынн катан тургузарына хамаарыштыр чоң бодуң болданы чугаалап шыдаар арга-лыг болур төлөдө, референдум чөудары-нын негеделиң хей сангыч чагаларын ап турары «Иян чүвт» солун чоюкта чаа бижжөн. Чепсектик күштерин кады кызы-рар болган ийн эволюциянын аразына харылааларын катан тургузар дугайында

Вьетнамынн Демократтыг Республи-канынн чалаанын саналым-биле ол солун чөпшөзөжиң турар.

База бир өскө «Игон гуан» солун согу-гу тала-биле харылааларын катан тур-гузарынн өргөжөк чугулазына хама-рыштыр бодуңуң номчукчуларыннн са-налын ап өгөлөш турган, иччалаажок удатпаанда оозулап олталар ужурга та-варышкан. Ойталашкынынн чадыгааны болза, эрте-чагыргаларыннн таламыдан дөричөлөшкөн корткан хире, чүгө дөзгө, саналым бөргөнөргөн хей нуруу-з Вьетнамынн Демократтыг Республи-канынн саналдарынн дугайын кандыг-ыр хевирге чүүдүтүзүңүң турарын алер-гилеяң.

Төрөөн хоорайын чаагайжыдары — бүгү ажылчы чоннарнын хүндүлүг херээ

Совет кижилеринн амырал-чуртта-газы улам-на чаагай, өөршүктүг бол-зун дөш бистик чуртувуста бүгү-ле чүдөлдери кылып турар. Ажылчы чон-нарынн материалдыг чаагай байдалы бол-ган күлүктүгү делгенинн сосоал чокка белдери Коммунисттик партиянын болган Совет чаканга хол соурамы болуп ту-рар. Чурттаага болган күлүктүра-амыр-рал тудууларын ажаллаштырар чык бүр-өд көвүдөн, бараан саарылганы калба-рып, ажылчы чоннарынн коммунал хан-дырлагы өжижап турар.

Хоорайларын болган суураарын чаа-гайжыдарычы, ногаанчыдарычы, оларын арыг-салгы болдурагычы уауу кичөө-нөй Коммунисттик партия болган Совет чааа гландырдып турар. Оң тодаргай чижөөн бистик Кызыл хоорайнын ам-дырамынн өргөзүп болур. Чурттаага-ны, культура-амырралды болган бү-дүргөчүнн чач-чаа тудууларын бистик хоорайныста чүгө чык бүртүндө авес, харын ай сангыда ажылаада кирип ту-рар.

Төрөөн хоорайын чаагайжыдарына бол-ган ногаанчыдарына иделпейлиң кир-жири— Кызылдын чурттаачынн бүрүзүңү, бүгү хей-нинтининг хүндүгү хүдөөгө-ни. Бистик анык Кызылмыс Совет Эвилелинн мурал сайыраан областа-рынн төп хоорайларынн делгенинге че-дир эң чоюку үеде чаагайжып хөгзө-н турарын Кызылдын ажылчы чона-ры кончуг күзөп турарлар. Област төвүн чаагайжылар болган ногаанчылар тала-зы-биле хоорайнын партия, совет органи-зацияларынын мөөң мурунда чорудуп турган хемчеглеринге Кызылдын ажылчы чоннары иделпейлиң киришп келген. Тө-рөөн хоорайын чаагайжыдарына чоңунн ол киржигезин бөдө-биле үнөлөп көрө херек, чүгө дөзгө, Совет Эвилелинн дьга хей хоорайларынн кол-кол чаа-гайжылаганын хей-нинтининг киржи-лгези-биле боттандырып келген болган боттандырып-ла турар. Оң дөзгө, ам совет кижилеринн патриоттук чанчымы апарган.

Бүгү чоңун киржигезининг ачызында өртөн 1957 чылда област төвүн чаагай-жыдар база ногаанчылар талазы-биле

улуң ажыдарынн кылдынганын демдө-лөзө чогуур. Асфальтылаан кудумчулар-нын саны көвүдөөн, чаа-чаа тротуарлар, сесердиктер, чечеттер тарымр шөлдөр, чааг уауу чорур чазыгамы оруктар кыл-дынган. Хоорайын чүгө чаагайжыдары-га өртөн чылын 3.5 миллион рублдинн чарыдаң, ол дөзгө мурнундагы чыл-дынга болзага оортан ыш-даа катан хей болуп турр.

Кызыл хоорайын чаагайжылар болган ногаанчылар талазы-биле өртөн болган он мурнундагы чылдарга ап чоруткан хемчеглеринн түнелелиң элөөн хей кудумчуларынн база кварталдарынн хевир дьга көрүштүг апарган. План Бүгү айрыга өртөн чылын Комсомольская кудумчуун чаагайжылар кылган. Шаңда болган-тыг, довурактыг чылдар Интернациона-лаа кудумчуу ам хоорайда чарам кудум-чуларынн бирөөни кылдыр чаагайжып турар. Ам ону асфальтылаң кылган, ук кудумчуун дөшкөзөргөдө маш болган чечек тарылаганын чорудуп турар.

Найрал болган Чүлүм кудумчула-рын чаагайжылар талазы-биле ялангыч өртөн чылын уауу хемчөөдиг белеткеа ажалдарын чоруткан. Хоорайнын төвү болур Ленин болган Бочетов кудумчуларын дургаар асфальтылаарын, оларынн кылды-ларына тротуарларын кылдырын бүрүн боттандырган. Кызылдын чаагайжылар ба-за ногаанчылар, аңаа мыштарын тарымр, сесердиктерин тургузар талазы-биле бо-дулга бердигенн планын хоорайнын чаа-гайжыдагы контрозы өртөн чылын чүгээр күссеткөн.

Төрөөн хоорайын ногаанчылар мыш-тарын, чечеттерин тарып олурттур, се-сердиктерин тургузар талазы-биле Кы-зылдын ажылчы чоннары өртөн чылын боттуң ажыдарын кылганнар. Чижээ, 1957 чылда 13 муң уауу мыштарын, 65 муң чааң мыштарын тарып олурткан. Мурнуу чыларга болзага уу ийштарынн чыгы ажаалдазын бүдүргөп, албан болган өөрдиге черлеринн коллектив-теринн кол нуруузуңуң аки чорутканы-нын түнелелиң мыштарынн кургаар чоруу дьга өвөөзөң.

Хоорайын чаагайжылар талазы-биле

өөрдиге черлеринн студентилери бол-ган школарынн өөргөнчилери идел-пейлиң киржип турар. Чижээ, Кызылдын педагогика институтунун студентилери боттарынын өөрдиге черинн чанынга мыш тарылаганын организастыг чорутува болган ол дескөөзөргө студентилеринн «Сесердикте» деп алап алганнар. Олар тараан мыштарынн ажаалдазын эки чоруткан, кычанган тараан мыштар курга-вайн эки үнгөн. Хоорайнын ногаанчыды-лаганына база чаагайжыдылаага өл-нышкан мурамың киришкен өөрдиге черлери Кызылда хей. Төрөөн хоорайын чаагайжылар болган ногаанчылар чугула херекке Кызылдын школачылары база студентилери бо чылын база иделпейлиң киржи дээрине чигинишишкан чок.

Бистик анык хоорайнысты чаагай-жыдарына элөөн хей албан болган бү-дүргө черлери мурамың киржи келген. Манса хамкытын мурнунда олбо-т-ребозовтун, курбанкынын область өргө-лө-дүнн, советархиванын, облүүсокумунн иштики шериктер өргөлдөдүнн коллектив-терин демдөглээр херек. Үстүңдө коллек-тивтеринн жеңигүнери маш болган чечеттер тарылаганын эки чоруткан, олар-нын чыгы ажаалдазын үлетерлиг органи-зациялааннар.

Кызыл хоорайын чаагайжылар база но-гаанчылар талазы-биле өртөн чылын чо-руткан хемчеглеринн түнелениң үндүрү-шпаң, бо чугула ажалга өртөн 1957 чылда бар турган четпестерни демдө-лөөр өргөжөк чугула. Чүгө дөзгө, өртөн чылдың четпестерин болган чамдык час-тырларынын бистер бо чылын болдурабас ужурауг бис.

Хоорайнын кудумчуларын, тротуарла-рын болган кварталдарын чаагайжылар база ногаанчылар талазы-биле ажалда кол четпестеринн бирөөни чүдө дьга, кылдынган ажалдарынн шынарыннн ада-дыла чызымында, темпизинин оожу-муңда болуп турар. Чижээ, Чүлүм болган Красноармейская кудумчуларынн учун дургаар тротуарларынн төлөвилең Бүгү айрыга кылбай барган—индыг факт-биле мөөң сонгар канчал-даа өштежиң болбас. Чүлүм база Интернациональная ку-

думчуларында оруктары кылдыр талазы-биле чоруткан ажалдар элөөн чамыс шы-нарыг болган. Хоорайнын ногаанчыды-лаганына база уауу четпестер бар. Чамдык албан организастыг болган бүдүргө чер-леринн талазында мыштарынн чыгы ажаалдазын чептес чоруткан түнелелиң элөөн авес мыштар өртөн, чылын курган калгылаан. А тарымр мыштарын туруп алдырыла база олурттурунда четпестер бар турган. Чижээ, мыштарын туруп алдыра оларынн дэмын хандыр капын албас, а олурттурда агротехнига чү-румарыны салгыс чорутар чамдык органи-зацияларга, бүдүргө черлеринге тургу-тулаан.

Мыш тарылаганы болган ажаалдазын пак мыштар харымыла чок көргөш, хей мыштарын кургалыр чорукту таарымчы-лыг деп черле санап болбас. Чүгө дөзгө, мыш болза, күргөнүнн азы тодаргайлаар-га бүгү улустуң социалисттик өңүзү бо-гай. Чурттун байлаан шаң мыштар кан-ылга чок көр чоруктарга төңчүнү салы-р, мыштарын багай ажаалгап, кургалыр кижилер мөөң сонгар турар болза, мындыг кижилерин анаа салбайн, чогуур харыс-салга кыриери өргөжөк чугула.

Тараан мыштарын, чечеттерин, а ол нышан Кызылдын Кузбуга болган дьш-таныла паратынын чагаар үнгөн мыштарынн, мыштын чотура нышан чечет-тик мыштарынн камгалынын өртөн чыл-дарда чептес организастаан ужурунда оларын мал-маган, харын-даа чамдык чавы медеделди, хуаган шынчыл кижилер үрегдээр чоруктарыны фактылары тургулаа. Хей-нинтиге уауу ша мьндыг хөдөлгөшкенири-биле чүгө шадга чери-ниң ажыдагычылары авес, харын Кызыл-дың чурттаачы бүрүзү, ялангыч школа-чылары, студентилери өң-не шынчыл кижилер ужурауг.

Хоорайын чаагайжылар болган ногаан-чылар талазы-биле уауу ажалдарын чору-дга соуруга бо чылын бистик мурунувуста туруп турар. Кызылдын чаагайжыдарына 1958 чылда 4 миллион чарты рублдин чарыгдарын күрүнө чөпшөөр берген. Оң дөзгө, өртөн чылын чарыдаанындан барык бир миллион рубль хей болуп турар. Оруктарынын тулар талазы-биле уауу ажалдарын кылдыр ужурауг бис. Анаа 2 миллион ажы рублдин чарыгдары көр-дүнгөн. Чүгө бо чылын безин 75 муң

дөрбөлчүн метр хемчөөдиг оруктарын, 15 муң дөрбөлчүн метр тротуарларын чаа-гайжыдып кылдыр.

Кандыг кудумчуларын, кварталдарын бо чылын чаагайжыдары негетининг ту-рары? Кызыл партизан кудумчузуңга уауу хемчөөдиг ажалдар кылдынар. Чү-гө дөзгө, ол кудумчу өскө кудумчулары болзага хей элөини, довуракты, мычан-гаш хат-шуурган үеинде чылын бүгү хоорайын дозуналдырып турары б